

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi hätäkeskuksia koske-
vasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hätäkeskuskokeilun aikana on käynyt ilmi, että salassapitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset rajoittavat kokeilun yhtenä tavoitteena ollutta hälyttämiseen osallistuvan päivystyshenkilöstön tarkoituksenmukaista ja tehokasta työskentelyä.

Esityksessä ehdotetaan hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annettua lakia täydennettäväksi henkilörekistereitä ja henkilötietojen käsittelyä koskevilla säännöksillä siten, että kokeiluhätäkeskuksessa työskentelevät päivystäjät voisivat yhtäläisin toimivaltuuksin

huolehtia kaikista avun hälyttämiseen liittyvistä toimenpiteistä riippumatta siitä, edellyttääkö hätäilmoitus palo- ja pelastustoimeen vai poliisitoimeen kuuluvia toimenpiteitä vai onko kysymys muista hätäkeskusselle kuuluvista tehtävistä. Erityisesti kysymys on tietojen saamisesta eräistä poliisin käytössä olevista rekistereistä sekä puhelinliittymien tunnistamistiedoista.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi hätäkeskuksessa pidettävästä henkilörekisteristä sekä salassapitovelvollisuudesta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
2. Ehdotetut muutokset	4
3. Esityksen vaikutukset	5
4. Asian valmistelu	5
5. Riippuvuus muista esityksistä	5
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	6
1. Lakiehdotuksen perustelut	6
2. Voimaantulo	7
3. Säättämisjärjestys	8
LAKIEHDOTUS	9
Laki hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta	9

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annettu laki (1257/1993), jäljempänä hätäkeskuskokeilulaki, tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994. Sen nojalla annetulla asetuksella (1532/1995) säädettiin Jyväskylä, Joensuu, Salo ja Ylivieska keskuspaikkoina tapahtuva kokeilu alkavaksi 1 päivänä huhtikuuta 1996 ja päättyväksi 31 päivänä maaliskuuta 2001. Hätäkeskuskokeilun tarkoituksena on saada kokemuksia siitä, onko tarkoituksenmukaista ja taloudellista yhdistää keskeisten hälytysviranomaisten hätäkeskustoiminta pysyvästi koko maassa. Hätäkeskuskokeilulakia on muutettu lailla hätäkeskuskokeilusta annetun lain 7 §:n kumoamisesta (179/1996).

Kokeiluhätäkeskuksen tehtävistä säädetään hätäkeskuskokeilulain 2 ja 4 §:ssä sekä hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetulla asetuksella. Kokeiluhätäkeskus hoitaa palo- ja pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen hälytys- ja viestikeskuksen tehtäviä sekä osallistua meripelastuspalvelun vaaratilanneilmoitusten vastaanottoon ja välitykseen.

Kokeilukeskuksiin on siten siirretty palo- ja pelastustoimesta annetun lain mukaisten aluehälytyskeskusten tehtävät sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin hälytyskeskustoiminnot. Keskuksilla on lisäksi valmiudet yleisöltä tulevien meripelastuspalveluun liittyvien vaaratilanneilmoitusten vastaanottoon yleisen hätänumeron kautta. Hätäkeskuksen tulee arvioida ilmoitusten ja avunpyyntöjen sekä käytettävissä olevien muiden tietojen perusteella avun tarve sekä hälyttää riittävä apu, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Eri suoritusyksiköiden yhteistoimintaa kuvaa, että palokunnan lisäksi hälytetään käytännössä aina myös sairaankuljetus ja poliisi. Hätäkeskus neuvoo sekä avun tarvitsijaa että suoritusyksikköä. Hätäkeskuksen tulee tukea ja avustaa pelastus- ja avunantoa toimintaa sekä poliisin tehtävien suorittamista toimittamalla tarvittavia tietoja.

Kokeiluhätäkeskusten henkilöstö koostuu pääasiallisesti lakkautettujen aluehälytyskeskusten henkilöstöstä ja poliisin päivystystehtävistä siirtyneistä henkilöistä. Hätäkeskuksen päivystystehtävissä työskentelevät henki-

lörhyvät ovat erilaisessa asemassa tietojensaanti- ja salassapitosäännösten suhteen riippuen siitä, ovatko he tulleet aluehälytyskeskuksesta vai poliisin päivystystehtävistä. Vain poliisiasetuksessa säädetyn poliisimiehen asemassa olevat ovat oikeutettuja saamaan tietoja poliisin henkilörekistereistä. Poliisimiehen osallistuminen hätäkeskuspäivystykseen ei ole muuten välttämätöntä poliisitoiminnan johtamisen kannalta.

Poliisitoiminnassa hälytyksen tekeminen edellyttää säännöllisesti tehtävän käynnistämiseen liittyvien perustietojen saamista. Myös kenttätoiminnan aikana on tarkistettava tiettyjä seikkoja. Nämä voivat koskea etsintäkuulutusrekisteriä, etsittyjen ajoneuvojen rekisteriä tms.

Pelastusyksiköiden tiedoksi on tarpeellista saattaa rakennuksia ja laitteita koskevia teknisiä tietoja, jotka vaikuttavat pelastustehtävän suorittamistapaan. Kaikessa hälytystoiminnassa on tarpeellista informoida yksiköitä tiedossa olevista työturvallisuuteen liittyvistä vaaratekijöistä, jotka voivat olla teknisiä tai koskea arvaamattomiksi tiedettyjä henkilöitä.

Kokeiluhätäkeskustoimintaan osallistuvien eri viranomaistahojen henkilörekistereiden käyttöoikeutta koskevat rajoitukset haittaavat hätäkeskuksen henkilöstön osallistumista tarkoituksenmukaisella tavalla tehtävien suorittamiseen. Hätäkeskuksessa on säännöksistä johtuen nykyisin aina oltava poliisimiehen asemassa oleva päivystäjä. Tämä ei vastaa kokeilun tarkoitusta. Kokeilua valmisteltaessa arvioitiin syntyvän säästöjä muun ohessa keskitetystä suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä siitä, että kehitettävä järjestelmä voi toimia tehokkaasti vähemmällä henkilömäärällä kuin nykyiset aluehälytyskeskukset ja poliisin hälytyskeskukset yhteensä. Poliisin osalta säästöä arvioitiin saatavan vain, mikäli hätäkeskusten henkilöstö voi suorittaa poliisin nykyisten hälytyskeskusten oheistoimintoja.

Telemarkkinalain (396/1997) 50 §:n mukaan teleyrityksellä on oikeus antaa hätäilmoituksia vastaanottavalle viranomaiselle tunnistamistietoja siitä liittymästä, josta ilmoitus on vastaanotettu. Tämä tarkoittaa liittymänumeroa, liittymän asennusosoitetta ja sen haltijaa sekä matkaviestimen käyttä-

mää tukiasemaa. Säännös on kirjoitettu muotoon, joka oikeuttaa teleyrityksen tiedon antamiseen mutta ei oikeuta hälytysviranomaisista tiedon saamiseen. Säännöstä on tulkittu myös siten, että tieto voidaan antaa yksittäisten tiedustelujen perusteella vaikka hälytysviranomaisella tulisi toimintavalmiuden tehostamiseksi olla käytössään puhelintilaajarekisteri sähköisessä muodossa tai teknisen suorakäyttöyhteyden välityksellä.

Hätäkeskuskokeilulaista puuttuvat salassapitovelvollisuutta sekä henkilörekistereitä koskevat säännökset. Koska hätäkeskus on tietojenkäsittelyssä itsenäinen viranomainen, on tästä asiakokonaisuudesta tarpeellista sääntää erikseen.

2. Ehdotetut muutokset

Tehokas hätäkeskustoiminta edellyttää mahdollisuutta käyttää eri toimialoja edustavaa hätäkeskushenkilöstöä yhtenäisin perustein. Hätäkeskus välittää hätäilmoituksia sekä toimii tietopalvelu- ja viestiyksikkönä. Toiminnan tehostamiseksi ehdotetaan hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annettuun lakiin lisättäväksi tietojen saantia ja siihen liittyen henkilörekisterien käyttöä yhdenmukaistavat säännökset

Esityksellä ei tavoitella tilannetta, jossa hätäkeskuksen päivystäjillä olisi oikeus kaikkien poliisin omien tai käytettävissä olevien henkilörekistereiden lukemiseen. Poliisihallinnossakin rekistereiden käyttö on sidottu poliisimiehen virkatehtäviin. Kysymys on hätäkeskuksen toiminnan kannalta keskeisimpien rekistereiden käyttämisestä. Rekisterit ja niistä saatavat tiedot määriteltäisiin yksityiskohtaisesti. Muuten säilyisi nykyinen käytäntö: tiedot saisi vain poliisimies, jolla asemansa puolesta on siihen oikeus. Vastava rajoitus koskisi muiden hallinnonalojen tietorekistereitä. Valmistelun yhteydessä on selvitetty tarvetta saada henkilön terveydentilaa koskevia tietoja onnettomuuspaikalle ellei hän itse voi antaa suostumustaan. Kokemuksen mukaan tiedot eivät ole ensiarvoisen tärkeitä, niitä on vaikea löytää eikä viestintään tietoturvallisuutta voitaisi taata.

Kokeiluhätäkeskusta lukuun ottamatta esitys ei lisäisi tietojen saamiseen oikeutettuja tahoja. Tietojen ristiin käyttö niiden hälytystehtävistä vastaavien organisaatioiden välillä, joille hätäkeskus välittää tehtäviä, olisi edelleenkin mahdollista vain siinä laajuudessa kuin nykyiset säännökset mahdollistavat tie-

tojen luovuttamisen toiselle viranomaiselle. Esimerkiksi poliisin rekisteritietojen luovuttaminen pelastusviranomaiselle tai sosiaaliviranomaiselle olisi edelleenkin poliisin henkilörekistereitä koskevien säännösten mukaisesti rajoitettua.

Seurantaan varten on tarpeellista arkistoida hätäilmoituksia ja hälytyksiä koskevat tiedot henkilörekistereihin. Hätäkeskuksen osalta tieto koskisi erityisesti hätäilmoituksen asianmukaista vastaanottamista sekä nopeita ja oikeita toimenpiteitä. Tältä osin olisi hätäkeskuksen itsensä huolehdittava rekisterin muodostamisesta ja ylläpitämisestä. Lisäksi hätäkeskuksen tulee voida rekisteröidä eri osapuolia varten työturvallisuuteen vaikuttavia varotietoja, joiden etsintää eri toimialojen tietorekistereistä ei voida järjestää nopealla ja teknisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Tietojärjestelmään sisältyisi tilanteen seuranta, ilmoitinlaitteiden välittämät hälytykset, tilastointi, puhelintunnistejärjestelmä ja elektroniseen karttaan perustuva paikantaminen.

Käynnistämästään tehtävästä kokeiluhätäkeskus voi saada palautetta kentältä. Siltä osin kun tiedot eivät koske hätäkeskusta vaan tehtävän suorittanutta viranomaisista, tulisi tiedot siirtää tämän rekistereitä ylläpitävälle yksikölle. Kukin viranomainen huolehtisi itse tietojen tallentamisesta jolloin tiedot olisivat taas seuraavalla kerralla hätäkeskuksen saatavilla. Eri viranomaisten rekisterien välitön muokkaaminen tai täydentäminen ei sovi hätäkeskukselle, jonka tulisi tässä tapauksessa hallita kaikki viranomaiskohtaiset säännökset. Tiedon siirto tapahtuisi välittömästi, jolloin hätäkeskuksella ei olisi väliaikaistakaan rekisterinpitotarvetta. Tässä tarkoitettulla menettelyllä ei ole yleensä suurta merkitystä koska kentällä toimiva yksikkö voi ilmoittaa tiedot suoraan oman toimialansa rekisterinpitäjälle. Tiedon siirtäminen poliisiin ja pelastusviranomaisen tietojärjestelmiä varten tulisi kuitenkin eräissä tapauksissa kysymykseen.

Henkilörekistereistä on poliisin osalta säädetty poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa (509/1995) sekä sen nojalla annetussa asetuksessa poliisin henkilörekistereistä (1116/1995). Poliisin henkilörekistereistä annettua lakia on muutettu lailla 4/1998, joka tuli voimaan 1.10.1998 asetuksella 709/1998.

Kokeiluhätäkeskusten tarkoituksena on toimia säädösten tai saamansa toimeksiannon

perusteella toimialakohtaisesti kunkin viranomaisen erillisenä hätäilmoitusten vastaanotopisteenä, vaikka hätäkeskus hallinnollisesti onkin itsenäinen kokonaisuus. Tämän vuoksi on tarpeellista vahvistaa tietojen saamista ja luovuttamista koskevat säännökset samanlaisiksi kuin jos kunkin toimialan viranomaisella olisi oma hätäilmoituksia vastaanottava yksikkönsä. Ehdotus sisältää hätäkeskusta koskevat säännökset oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen kuten se tapahtuisi saman viranomaistahon sisällä.

Hätäilmoitusten vastaanottamisen varmistamiseksi ja hälytyksen tehostamiseksi esitetään hätäkeskuksen oikeutta käyttää telemarkkinalaissa tarkoitettujen teleyritysten tilaajarekistereitä tehostettavaksi säätämällä oikeudesta nopeaan tietojen saamiseen.

Tietojen luovuttamista koskevat täydentävät säännökset ehdotetaan sijoitettavaksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annettuun lakiin. Menettelytapoja koskevien säännösten kokoaminen yhteen lakiin on perusteltua koska kysymys on väliaikaisesta säädöksestä.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole erityisiä taloudellisia tai henkilöstövaikutuksia koska hätäkeskuskokeilu jatkuu säädetyssä järjestyksessä. Lainmuutos mahdollistaisi kuitenkin henkilöstön tarkoituksenmukaisemman käytön työvuorjärjestelyissä. Hätäkeskuksessa olisi mahdollista siirtyä yhtenäisiin työrotiineihin ja kouluttaa henkilöstö laaja-alaisempiin tehtäviin.

Puhelintilaajien tunnistetietojen maksuttomuus hätäkeskukselle on perusteltua toiminnan yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi ja koska teknisestä käyttöyhteydestä ei teleyrityksille aiheudu erityisiä kustannuksia.

4. Asian valmistelu

Hätäkeskusprojekti käynnistyi keväällä 1993. Jo vuonna 1989 arvioitiin työryhmässä hälytysaluejaon tarkistamiseen liittyviä

viestitekniisiä järjestelyjä ja niiden kustannuksia sekä vuonna 1990 palo- ja pelastustoimen sekä poliisin yhteistoimintaa ja toimintojen yhdistämismahdollisuuksia. Hätäkeskustoiminnasta laadittiin hanke-esityskirje. Hätäkeskuskokeilua koskevasta lakiluonnoksesta saadun tietosuojavaltuutetun lausunnon johdosta päätettiin hätäkeskustoiminnan tietosuojakysymykset selvittää erikseen.

Hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun asetuksen mukaan sisäasiainministeriön apuna toimii viranomaisten toimintaa yhteen sovitettava johtoryhmä, jossa on jäsenenä pelastushallinnon, poliisihallinnon, rajavartiolaitoksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden edustajat. Johtoryhmä asetti asiaa valmistelemaan työryhmä, jossa on sisäasiainministeriön pelastusosaston ja poliisiosaston sekä kokeiluhätäkeskuksen edustaja. Kokeiluhätäkeskukset ovat seuranneet rekistereiden rajoitetun käyttöoikeuden aiheuttamia toiminnallisia hankaluuksia. Johtoryhmä pitää lainmuutosesitystä perusteltuna.

Lakiluonnoksesta on pyydetty sisäasiainministeriön pelastus- ja poliisiosastojen, rajavartiolaitoksen esikunnan, oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, liikenneministeriön sekä tietosuojavaltuutetun lausunnot.

5. Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä oleva hallituksen esitys laiksi pelastustoimesta (HE 76/1998 vp) sisältää esityksen pelastustoimen henkilörekistereitä koskeviksi säännöksiksi. Eduskunnan käsiteltävänä on myös julkisuuslain säädännön uudistamiseen tähtäävä hallituksen esitys laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 30/1998 vp) sekä hallituksen esitys henkilötietolaiksi (HE 96/1998 vp) jolla ehdotetaan korvattavaksi nykyinen henkilörekisterilaki (471/1987). Esitykset on otettu lain valmistelussa huomioon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

5 a §. Kokeiluhätäkeskusta koskevat tiedot keskuksen sisäisestä toiminnasta sekä hätäilmoitusten vastaanottamisesta, hälytyksen tekemisestä ja hälytetyistä toimintayksiköistä, talletettaisiin hätäkeskuksessa pidettävään henkilörekisteriin. Tähän otettaisiin myös sellaiset toimintayksiköiden työturvallisuudelle välttämättömät tiedot, joiden etsintä eri viranomaisten rekistereistä on hankalaa tai epävarmaa ja joiden tulee olla kaikille hälytysviranomaisille yhteisiä. Varotietokohde voi olla esimerkiksi ajoneuvo tai paikka, jossa oleskelee arvaamattomia tai vaarallisia henkilöitä tai vaarallinen henkilö itse. Henkilön vaarallisuus voi ilmetä sairaalloisena aggressiivisuutena tai käsittää vaarallisen tarttuvan taudin. Muun kohteen vaarallisuus voi tarkoittaa esimerkiksi onnettomuudessa räjähdysvaaralliseksi muuttuvaa teknistä laitteistoa tai sortumavaaraa. Tarkempien tietojen puuttuessa kohteen tai henkilön yksilöimiseksi voitaisiin käyttää myös ylimalkaisempia tietoja kuten tuntomerkit tai kutsumanimi taikka ajoneuvon osalta merkkiä ja väriä. Tiedon haku tulee voida toteuttaa paitsi nimen, myös osoitteen, ajoneuvon rekisterinumeron tms. perusteella.

Varotietojen hyväksikäyttö on turvallisen kenttätönnä kannalta välttämätöntä. Työturvallisuuden edistäminen on samalla peruste, joka määrittelee tietojen tallettamisen, säilyttämisen ja luovuttamisen perusteita. Tietojen luonteesta johtuen niiden tulee olla ajan tasalla, minkä vuoksi säilyttämisaika säädettäisiin käytön tarpeellisuutta vastaavaksi ja lähtökohtaisesti lyhyeksi. Tiedon säilyttämistä voitaisiin jatkaa, jos sen paikkansapitävyys on voitu tarkistaa tai jatkamiseen on perusteltua syytä. Perusteltuna syynä voi olla esimerkiksi tarkistamisen käytännön vaikeudet. Toisaalta varotiedon olemassaolo ei merkitse toimenpiteiden aloittamista aggressiivisesti, vaan yleensä hienovaraisempaa varautumista tilanteeseen.

Yksilöidyn henkilön terveydentilaa koskeva tieto voitaisiin ehdotetun henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuna arkaluonteisena tietona tallettaa vain kun tieto on hälytystehtävän suorittamiseksi tarpeellinen. Kun tällä tarkoi-

tetaan esimerkiksi vaarallisen sairauden aiheuttamaa työturvallisuusriskiä, ei sairaankuljetukseen liittyvien yksilöityjen terveystietojen rekisteröiminen ole mahdollista.

Hätäkeskuksella kuten muillakin viranomaisilla voi olla tilastointi- ja seurantatapoja laajemmin kuin mitä henkilörekisteriin merkittävät tiedot mahdollistavat. Tiedon kerääminen näihin tarkoituksiin voidaan järjestää tavalla mikä ei edellytä henkilötietojen tallettamista.

5 b §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kokeiluhätäkeskuksessa päivystystehtävissä työskentelevän oikeudesta saada ne tiedot, jotka ovat tarpeen hätäkeskukselle lain tai asetuksen nojalla kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Päivystäjällä olisi siten oikeus saada poliisin toimialaan kuuluvan tehtävän alkutoimenpiteiden varmistamiseksi ja työturvallisuuden takaamiseksi taikka toimintayksikön avustamiseksi tarpeelliset tiedot suoraan poliisin käytössä olevista henkilörekistereistä välitettäväksi tehtävää suorittavalle yksikölle.

Tiedot koskisivat vain hälytyksen ja avustamisen kannalta keskeisimpiä poliisin käytössä olevia rekistereitä täydennettynä eräillä tieliikenteen tietojärjestelmään kuuluvilla rekistereillä. Kysymykseen tulevat rekisterit koskevat etsintäkuulutettuja tai matkustuskieltoon määrättyjä henkilöitä, rikoksella menetettyä, poliisin haltuun otettua taikka kadonnutta tai kadonneella henkilöllä ollutta omaisuutta, rikoksesta epäillyn henkilön henkilötuntomerkkejä, vaarallisia kohteita tai vaarallisia taikka arvaamattomasti käyttäytyviä henkilöitä, kadonnutta henkilöä ja tuntemattomia vainajia, anastettuja tai muusta syystä etsittäviä moottoriajoneuvoja ja rekisterikiilpiä sekä moottoriajoneuvoilla liikkuvia etsittäviä tai tarkkailtavia henkilöitä. Moottoriajoneuvoja koskevat tiedot ovat sekä poliisiasian että tieliikenteen tietojärjestelmässä.

Vastaavasti palokunnan hälyttämistä varten hätäkeskuspäivystäjä voisi käyttää kuntakohaisia palokunnan hälytyksistä ja toimenpiteistä sekä valvontaa varten pidettäviä rekistereitä. Sairauksien kuljetukseen, ensihoitoon tai sosiaalitoimeen kuuluvissa hälytystehtävissä vastaavilla tiedoilla ei ole samaa merkitystä eikä esitys sisällä ehdotusta oikeudesta nii-

den saamiseksi.

Tiedot olisi oikeus saada vain hätäkeskuskelle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi eli hälytyspäättöksen tekemiseksi sekä kenttäyksikön hälyttämiseksi ja avustamiseksi. Periaatteena olisi, että tiedot välitettäisiin vain sektorikohtaisesti rekisterinpitäjältä kenttäyksikölle. Käytännön yhteistyön lähenemisestä riippumatta olisivat poliisi-, pelastus- ja sosiaalitoimi kenttätyössä edelleenkin toiminnallisesti siten riippumattomia, että tietojen luovuttamista ristiin ei nykyisestä laajennettaisi. Hallinnonalakohtaisesti rajoitettu käyttö esitetään järjestettäväksi siten, että tarpeellisista rajoituksista säädetään tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevassa 5 c §:ssä.

Hätäkeskusten toimintamahdollisuuksien tehostamiseksi esitetään samalla säädettäväksi tarkemmin niiden oikeudesta teleyritysten puhelinlaajarekisterien käyttämiseen. Samansisältöinen säännösehdotus on eduskunnan käsiteltävänä olevan pelastutoimilain 43 §:ssä.

Oikeus yksittäisen tiedon saantiin teknisen käyttöyhteyden avulla saattaa mahdollistaa rekisterin laajemmankin selaamisen. Tätä voidaan rajoittaa teknillisin ratkaisuin esimerkiksi rakentamalla tiedon saanti hakusanaan perustuvan kyselyn muotoon. Hakusana voi olla nimi, osoite, puhelinnumero, ajoneuvo tai muu vastaava. Jotta hätäkeskuspäivystäjä voisi hankkia kenttäpartion tarvitseman tiedon, on hänellä kuitenkin oltava käyttäjätunnus ja sen mukainen pääsy tietorekistereihin.

Käyttöyhteyden avaaminen edellyttää järjestelmän tietoturvallisuuden selvittämistä etukäteen. Tietojen saajan tulee ensisijaisesti huolehtia tähän liittyvistä järjestelmäratkaisuista. Tietojen luovuttaja, joka on salassa pitämisestä vastuussa, voi avata yhteyden vasta kun hän on saanut vastaanottajalta turvallisuusselvityksen.

5 c §. Salassapitovelvollisuus koskee tietoa, josta lailla niin on säädetty. Kokeiluhätäkeskusten osalta asiasta on tarpeellista säätää erikseen koska päivystäjä tulisi tehtävänsään saamaan salassa pidettäviä tietoja eri henkilörekistereistä, osana hätäilmoitusta tai palautteena hälytystehtävässä olevalta yksiköltä. Salassapitovelvollisuus esitetään koskemaan myös yksityistä liike- tai ammatillisaisuutta taikka muuta vastaavaa yksityisen elinkeinotoimintaa koskevaa seikkaa, jos tiedon antaminen aiheuttaisi elinkeinon harjoittajalle taloudellista vahinkoa sekä tietoja,

jotka koskevat taloudellista asemaa, henkilökohtaisia olosuhteita tai terveydentilaa, joiden suhteen julkisuuslainsäädäntö on hajanaista tai puutteellista. Vastaavasta syystä olisi myös jokainen tiedon vastaanottaja, yksityishenkilöt mukaan lukien, säädettävä salassapitovelvolliseksi. Yksityishenkilö voisi saada salassa pidettävän tiedon esimerkiksi hänen oman turvallisuutensa suojaamiseksi.

Esitetyssä säännöksessä todettaisiin hätäkeskuspäivystäjän oikeus luovuttaa saamansa tieto hälyttämälleen yksikölle toimialakohtaisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että poliisin henkilörekisteristä saatua salassa pidettävä tieto voitaisiin luovuttaa vain poliisin toimintayksikölle. Hätäkeskuksen varotiedot tulee kuitenkin voida luovuttaa kullekin toimintayksikölle. Tämän mukaisesti hätäkeskus voisi ilmoittaa kullekin yksikölle poliisin tuntomerkkirekisteristä saamansa tiedot vaarallisista kohteista tai henkilöistä. Vaitiovelvollisuus ei estäisi ilmaisemasta hengen tai terveyden suojaamiseksi tarpeellista tietoa myöskin sivulliselle.

Kokeiluhätäkeskus toimii eri hälytysviranomaisen tietoliikenteen risteyskohdassa tavalla, joka hallinnonalakohtaisista tehtävistä riippuen voi edellyttää myös kenttäyksiköltä tulevan tiedon välittämistä ylöspäin siten, että tieto säilyy hallinnonalan sisäisenä. Säädettyä esitetään, että hälytystehtävän suorittamisesta saadut salassa pidettävät tiedot saadaan luovuttaa vain sille hallintoyksikölle, jonka tehtävänä kyseisellä hallinnonalalla on huolehtia rekisterinpidosta. Kunkin rekisterinpitäjä suorittaisi tallentamisen asianomaisia rekistereitä koskevien säännösten edellyttämällä tavalla. Tämän suuntaisella tietovirralla ei ole tällä hetkellä kovin suurta merkitystä varsinkaan pelastus- tai sosiaalitoimen taikka terveydenhuollon alalla. Poliisin tehtäväilmoitusrekisteri hätäilmoituksista ja suoritetuista toimenpiteistä perustuisi kuitenkin varsin keskeisesti hätäkeskuksen tiedonvälitykseen. Siirrettävät tiedot hätäkeskuksen tulisi luovuttaa viivytyksettä, käytännössä noin vuorokauden kuluessa.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on vahvistettu ja hyväksytty. Laki olisi voimassa saman ajan kuin hätäkeskuksia koskevasta

kokeilusta annettu laki. Jos kokeilun jälkeen palataan aikaisempiin toimintamuotoihin, tulee hätäkeskuksen henkilörekisterien säilytys järjestää arkistoinnilla tai jakamalla niissä mahdollisesti olevat toimialakohtaiset tiedot toimintaa jatkaville yksiköille. Hätäkeskusta koskevien rekisteritietojen arkistointi kuuluisi sisäasiainministeriölle. Jos toimintaa jatketaan muutetussa muodossa, otettaisiin uuteen lakiin myös henkilörekistereitä koskevat säännökset.

3. Säättämisyjärjestys

Ehdotetun lain säännökset oikeuttavat puuttumaan henkilötietojen suojan osalta hallitusmuodon 8 §:ssä tarkoitettuun yksityisyyttä koskevaan perusoikeuteen. Kun henkilötietojen suojasta mainitun lainkohdan perusteella säädetään tarkemmin lailla, eivät tähän ehdotukseen sisältyvät henkilörekistereitä ja henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset edellytä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista perustuslain säätämisyjärjestystä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta 17 päivänä joulukuuta 1993 annettuun lakiin (1257/1993) uusi 5a, 5b ja 5c § sekä 5 a §:n edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Hätäkeskuksen henkilörekisterit ja henkilötietojen käsittely

5 a §

Kokeiluhätäkeskus voi vastuullisena rekisterinpitäjänä ylläpitää henkilörekisteriä niiden tietojen tallettamista varten, jotka koskevat hätäilmoituksen vastaanottamista, yksiköiden hälyttämistä sekä muita 2 §:ssä tarkoitettuja taikka 4 ja 6 §:n nojalla annetussa asetuksessa säädettyjä tehtäviä.

Rekisteriin saadaan tallettaa hätäilmoituksen tekijän ja vastaanottajan nimet, ilmoituksen tekotapa ja sisältö puhelintunniste- ja osoitetietoineen sekä hätäilmoituksen nauhoite tai vastaava tekninen tallenne, ilmoituksessa tarkoitettun henkilön nimi ja osoite sekä kohteen yksilöintitiedot mukaan lukien omistajan tai haltijan nimi ja osoite. Hälytetyn yksikön suorittamia toimenpiteitä rekisteriin saadaan tallettaa sikäli kuin se on tar-

peellista hätäkeskuksen toiminnan kannalta seuranta- ja arviointia varten. Rekisteriin voidaan lisäksi tallettaa tietoja, jotka ovat työturvallisuuden kannalta tarpeellisia, kuten tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta. Henkilötietolain (/) 11 §:n 3 tai 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja saa kerätä ja tallentaa silloin, kun se on hälytettävän toimintayksikön yksittäisen tehtävän suorittamiseksi välttämätöntä. Työturvallisuuden kannalta tarpeellisen tiedon osalta saadaan tallettaa kohteen yksilöivä tunnistamistieto sekä henkilön nimi ja osoite tai muu vastaava tunnistamistieto.

Tieto tulee poistaa henkilörekisteristä, kun se ei ole rekisterin käyttötarkoituksen kannalta enää tarpeellinen, kuitenkin viimeistään kahden vuoden kuluttua hätäilmoituksen vastaanottamisesta tai tiedon tarkistamisesta, jollei kokeiluhätäkeskuksen tehtäviin liittyvästä perustellusta syystä muuta johdu.

5 b §

Kokeiluhätäkeskuksen henkilöstöön kuuluvalla on hätäkeskukselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada hälytystehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka hälytetyn yksikön tukemiseksi muilta viranomaisilta maksutta tietoja:

1) poliisin henkilörekistereistä annetun lain (509/1995) 1a §:ssä tarkoitettuun poliisiasiain tietojärjestelmään kuuluvasta rikosilmoitushakemistosta, etsintäkuulutusrekisteristä, tunnistettavien rekisteristä, omaisuusrekisteristä, tuntomerkkirekisteristä sekä sanomavälitysrekisteristä;

2) poliisin henkilörekistereistä annetun lain 1b §:ssä tarkoitettuun hallintoasiain tietojärjestelmään kuuluvasta aseluparekisteristä sekä järjestyksenvalvojarekisteristä;

3) tieliikenteen tietojärjestelmästä annetun lain (819/1989) 3 §:ssä tarkoitettu ajoneuvorekisteristä sekä ajo-oikeutta ja liikennelupaa koskevien tietojen osalta ajokorttirekisteristä;

4) kunnan pelastusviranomaisen pelastusyksiköiden hälyttämisestä ja niiden suorittamista toimenpiteistä pitämistä hälytys- ja toimenpiderekistereistä sekä paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä; sekä

5) telemarkkinalain (396/1997) 4 §:ssä tarkoitettua teleyritykseltä tunnistamistietoja siitä liittymästä, josta hätäilmoitus on tehty.

Oikeus saada tietoja poliisin henkilörekistereistä sekä tieliikenteen tietojärjestelmästä on tietosisällön ja käyttötarkoituksen suhteen siten rajoitettu kuin poliisimiehen oikeudesta tietojen saamiseen ja käyttämiseen säädetään. Vastaavasti koskee oikeus saada tietoja pelastusviranomaisen tietojärjestelmästä vain pelastusyksikön hälyttämisessä ja avustamisessa tarpeellisia tietoja. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla, jonka avaaminen edellyttää kokeiluhätäkeskuksen tiedon luovuttajalle esittämää selvitystä järjestelmästä erityisesti tietosuojan ja tietoturvallisuuden kannalta.

5 c §

Kokeiluhätäkeskuksen henkilöstöön kuuluva ei saa hätäkeskuksen tehtävien hoitoon kuulumattomalla tavalla käyttää hyödykseen eikä luvatta ilmaista muille tässä toimessaan tietoon saamaansa seikka

1) josta lailla säädetään salassapitovelvollisuus;

2) joka koskee yksityistä liike- tai ammatillisaisuutta taikka muuta vastaavaa tietoa yksityisen elinkeinotoiminnasta, jos tiedon antaminen aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa;

3) joka koskee henkilön tai yhteisön taloudellista asemaa; taikka

4) joka koskee henkilön terveydentilaa tai henkilökohtaisia olosuhteita.

Edellä 5a ja 5b §:ssä tarkoitettut tiedot voidaan, sen estämättä mitä vaitiolovelvollisuudesta säädetään, luovuttaa poliisi- tai pelastusyksikölle taikka muulle toimintayksikölle, jonka hätäkeskus on hälyttänyt tai jota varten tieto on yksikön pyynnöstä hankittu. Tiedot, jotka hätäkeskus on saanut 5b §:n 1—3 kohdan nojalla, saadaan luovuttaa vain poliisin toimintayksikölle. Vastaavasti 5b §:n 4 kohdan nojalla vastaanotetut tiedot saadaan luovuttaa vain pelastustoimen toimintayksikölle.

Salassa pidettävän tiedon ilmaisemisesta viranomaiselle tai muulle julkista tehtävää hoitavalle toimielimelle muissa tapauksissa säädetään lailla. Kokeiluhätäkeskuksen poliisitoimen toimintayksiköltä vastaanottama tieto hälytystehtävän suorittamisesta voidaan luovuttaa asianomaisen henkilörekisterin pitämisestä vastaavalle poliisiviranomaiselle. Samoin voidaan pelastustoimen toimintayksiköltä vastaanotettu tieto luovuttaa pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle. Vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaista tietoa, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi, jolloin tiedon saajan salassapitovelvollisuudesta on vastaavasti voimassa, mitä 1 momentissa säädetään.

Rangaistus tässä pykälässä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta ja se on voimassa kuten kokeiluhätäkeskustoiminnasta hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain 6 §:ssä säädetään.

Jollei hätäkeskuskokeilun päättymisestä muuta säädetä, siirretään hätäkeskuksen henkilörekisterissä olevat tiedot tehtäväkohtaisesti eriteltynä niille viranomaisille, joille vastuu hätäilmoitusten vastaanottamisesta ja

toimintayksiköiden hälyttämisestä siirtyy, osalta arkistoidaan siten kuin sisäasiainmi-
sekä kokeiluhätäkeskusta koskevien tietojen nisteriö arkistointia koskevien säädösten no-
jalla määrää.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sisäasiainministeri *Jan-Erik Enestam*